

مددکش شهری

شماره ۳۶ پاییز ۱۳۹۳

No.36 Autumn 2014

۳۳۹-۳۵۰

زمان پذیرش نهایی: ۱۳۹۳/۲/۱

زمان دریافت مقاله: ۱۳۹۲/۵/۱

امکان‌سنجی توسعه اجتماعی و فرهنگی شهر تهران با تاکید بر سیستم‌های تصمیم‌گیری چند شاخصه؛ مطالعه موردی: منطقه ۲۰ تهران

محمد رضا بمانیان* - استاد دانشکده هنر و معماری، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

محمدعلی خلیجی - دانشجوی دکتری شهرسازی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تبریز، تبریز، ایران،

Social and cultural development feasibility of Tehran With an emphasis on multi-criteria decision systems (Case study: Neighborhoods in District 20)

Abstract

Culture, the city and the area are three complementary phenomena. In other words, all three complete human phenomena. The city's neighborhoods and culture and its content. One external and the other internal aspect of it. The neighborhood is one of the basic elements of cognition of urban spaces, such as buildings and monuments, cinemas, mosques and schools. The purpose of this paper is to assess the social and cultural development indicators show the levels of courses to benefit development of space and facilities. Statistics used in the study of the Organization of the municipality of Tehran province and Statistical Yearbook in the year 2012 is getting. The type r is functional and comparative analysis method and model used to model Electre. The results of the research show that between 20 area neighborhoods of Tehran municipality, in terms of benefit from cultural spaces and facilities there is a huge difference. In this area of development than other localities dolman social and cultural more than the rest.

Keywords: Culture Infrastructure, Culture Ranking, Cultural indicators of neighborhood, Electre

چکیده

فرهنگ، شهر و محله سه پدیده مکمل هستند. به عبارت دیگر هر سه پدیده‌های انسانی را تکمیل می‌کنند. شهر و محله صورت است و فرهنگ محتوای آن است. یکی جنبه خارجی و دیگری جنبه داخلی آن است. محله یکی از عناصر اساسی شناخت فضاهای شهری مثل آثار و اینیه، سینماها، مساجد و مدارس است. هدف این مقاله ارزیابی شاخص‌های توسعه فرهنگی - اجتماعی و نشان دادن سطوح توسعه محلات از نظر بهره‌مندی فضاهای و امکانات است. آمار مورد استفاده در این تحقیق از سازمان شهرداری‌های استان تهران و سالنامه‌های آماری در سال ۱۳۹۰ اخذ شده است. نوع تحقیق کاربردی و روش تحلیل مقایسه‌ای و مدل مورد استفاده مدل الکترا می‌باشد. نتایج حاصل از تحقیق نشان می‌دهد که بین محلات منطقه ۲۰ شهرداری تهران، از نظر بهره‌مندی از فضاهای و امکانات فرهنگی تفاوت فاحشی وجود دارد. در این بین محله دیلمان نسبت به سایر محلات از توسعه فرهنگی و اجتماعی بیشتری نسبت به بقیه برخوردار می‌باشد.

واژگان کلیدی: زیرساخت فرهنگی، رتبه‌بندی فرهنگی، شاخص‌های فرهنگی محلات، مدل الکترا.

مقدمه

فرهنگی می‌پردازد و به استدلال تأثیر این ویژگی‌ها در توسعه فرهنگی و زندگی فرهنگی محلات می‌پردازد. مک کان^۰، در پژوهش سیاست‌های فرهنگی توسعه اقتصاد محلی، به بررسی رقابت بر روی چگونگی ترسیم سندهای چشم انداز آینده محلات در روند سیاست‌های محلی مختلف تمرکز دارد. محمدی و ایزدی (۱۳۹۱)، تحلیلی بر توسعه فرهنگی شهر اصفهان، با استفاده از ۳۵ شاخص که در نهایت به پنج عامل اصلی تقسیل یافته، ثابت می‌کند که توزیع امکانات و فضاهای فرهنگی در اصفهان متوازن نمی‌باشد. بایانی (۱۳۸۹)، توسعه فرهنگی و توسعه اجتماعی در ایران، رابطه بین توسعه اجتماعی و توسعه فرهنگی را مورد بررسی قرار داده است و در نهایت نشان می‌دهد که آسیب‌های هویتی و فرهنگی و ضعف سرمایه فکری و فرهنگی مانع توسعه در ایران شده است. زیاری (۱۳۷۹)، در سنجدش درجه توسعه یافتنگی فرهنگی استانهای ایران، درجه توسعه یافتنگی بخش فرهنگ در استان‌های ایران را با توجه به ۲۳ شاخص انتخاب و نتیجه پژوهش نشان می‌دهد که استان تهران در میان سایر استان‌های کشور دارای سطح توسعه یافتنگی بالایی نسبت به سایر استان‌ها می‌باشد. مسئله این مقاله از اینجا ناشی می‌شود که **چگونه** ابعاد مختلف توسعه محلی در منطقه ۲۰ تهران تحقق پیدا کرده است؟ و **کدامیک** از محلات منطقه ۲۰ دارای بیشترین رتبه توسعه یافتنگی از نظر شاخص‌های اجتماعی و فرهنگی می‌باشد؟ این بدان معنی می‌باشد که توزیع امکانات فرهنگی و اجتماعی به معنای دادن امکانات و فضاهای فرهنگی نیست، بلکه معنای وسیع‌تر آن استفاده از توان بالقوه محلات نیز هست، چراکه به هر جهت برخی از محلات توان بالقوه فرهنگی را دارند که تاکنون از آنها استفاده نشده است و این عدم استفاده خود به معنای عدم تعادل است.

مهمترین سؤالی که بنا است در این پژوهش پاسخ داده شود این است که، کدام یک از شاخص اجتماعی و فرهنگی در محلات منطقه ۲۰، بیشترین تأثیر را در توسعه محله‌ای داشته است؟ و **کدامیک** از محلات منطقه ۲۰

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۶ پاییز ۱۳۹۳
No.36 Autumn 2014

■ ۳۴۰ ■

4. Rosenstein
5. McCann

1. Culture
2. Christiansen
3. Rennie

دری شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۶ پاییز ۱۳۹۳
No.36 Autumn 2014

۳۴۱

انتخاب‌هایی که مردم می‌توانند داشته باشند اندازه‌گیری می‌شود. به زعم وی اهداف توسعه‌ی اجتماعی از طریق مشارکت مردم تا بالاترین حد ممکن در تعیین اهداف و نتایج توسعه تعقیب می‌شوند. توسعه‌ی اجتماعی دو بعد مرتبط به هم دارد: یکی توسعه‌ی ظرفیت مردم برای کار مداوم جهت رفاه آنها و جامعه و دوم: تعییر یا توسعه‌ی نهادهای اجتماعی، به گونه‌ای که نیازهای بشری را در تمامی سطوح به ویژه در پایین‌ترین سطح، از طریق یک فرایند بهبود در روابط بین مردم و نهادهای سیاسی اجتماعی، رفع نماید (دیوب، ۱۳۷۷، ص ۸۴).

توسعه‌ی اجتماعی در برگیرنده‌ی بعدی از توسعه است که برکنش و واکنش ای انسانی، نهادها و روابط اجتماعی با یکدیگر تأکید می‌ورزد و بر آن تأکید می‌نماید (پیران، ۱۳۸۲، ص ۱۲۳). همچنین توسعه‌فرهنگی نیزی‌بی ارتباط با توسعه اجتماعی نیست؛ چنانچه این دو با یکدیگر وابستگی‌ها و ملزمات بسیاری دارند. توسعه‌فرهنگی فرایندی است که طی آن با ایجاد تعییراتی در حوزه‌های ادارکی شناختی و گرایشی انسانها، قابلیتها و باورها و شخصیت‌های ویژه‌ای را در آنها به وجود می‌آورد که حاصل این باورها و قابلیت‌ها، رفتار و کنش‌هایی است که مناسب توسعه است. به عبارتی حاصل توسعه‌فرهنگی کنارگذاشتن خرد فرهنگ‌های نامناسب توسعه است.

در مورد اثر فرهنگ بر توسعه میتوان به ایجاد دارایی‌های زیادی از قبیل مهارت‌ها و محصولات فرهنگی اشاره کرد که در ارتقای رفاه جامعه اثر بسزایی دارد (مشکینی و قاسمی، ۱۳۹۱، ص ۳). اما مفهوم فرهنگ عبارت است از مجموعه‌ای از دستاوردهای مادی، معنوی و الگوهای تفہم و تفکر انسانی است (پلگرینو^۶، ۱۹۸۳، ص ۱۷۵)، (کی سر^۷، ۱۹۷۹، ص ۱۱)، مجموعه باورها، دانش‌ها، معارف، آداب و رسوم و یک اصطلاح دارای بار ارزشی می‌باشد (اکبریان، ۱۳۸۶، ص ۲۲). طبق این تعریف فرهنگ می‌تواند شامل سیستم‌های فن آوری‌های عمومی، موسسات علمی، ورزش‌های تفریحی، فعالیت‌های میراثی و هنری و فعالیت‌های مذهبی و معنوی باشد (فضل نیا و همکاران، ۱۳۸۹، ص ۱۵۳).

دارای بیشترین رتبه توسعه یافتنگی از نظر شاخص‌های اجتماعی و فرهنگی می‌باشد؟ این پژوهش با هدف ارزیابی شاخص‌های توسعه‌فرهنگی - اجتماعی و نشان دادن سطوح توسعه محلات از نظر بهره‌مندی فضاهای و امکانات در منطقه ۲۰ تهران از طریق جمع‌آوری داده‌های آماری مورد ارزیابی قرار داده است و با مجموعه‌ای از شاخص‌ها، به تحلیل داده‌ها و جمع‌بندی مطالب پرداخته و با توجه به موانع و فرصت‌های پیش روی مدیریت محله‌ای در ایران و کلان شهری مانند تهران، پیشنهاداتی را در خصوص سازماندهی مطلوب برنامه‌های آتی توسعه محله‌ای مطرح کرده است.

مبانی نظری تحقیق

پدیده توسعه یافتنگی یکی از مهمترین دستاوردهای بشر در قرن حاضر می‌باشد که باعث تغییرات ساختاری در بنیان‌های فرهنگی، اجتماعی، سنتها و سایر مشخصات و ویژگی‌های جوامع مختلف شده است (سرور، خلیجی، الف، ۱۳۹۲، ص ۳۶)؛ همچنین توسعه یافتنگی فرایندی تدریجی در پیشرفت موقعیت بشر است که شامل انجام فعالیت برای رسیدن به رشد مادی و تکامل اجتماعی در طول زمان می‌باشد (سرور، خلیجی، ب، ۱۳۹۲، ص ۳۶). مفهوم توسعه اجتماعی یک مفهومی نا روشن و همچون کلافی در هم تبیه است و دیدگاه‌ها و مباحث گوناگونی را در بر می‌گیرد که نه تنها متفاوت که گاه متضادند. توسعه اجتماعی به مفهوم مسولیت پذیری می‌باشد (نانسی^۸، ۲۰۰۰). به بیان دیگر در مفهوم «توسعه اجتماعی»، کلمه‌ای دوم آن یعنی «اجتماعی» اساساً از اهمیت بیشتری برخوردار است. زیرا عمدۀ تعاریف صورت گرفته نیز بر واژه دوم تأکید داشته‌اند (تین^۹، ۱۹۹۸، ص ۹-۱۲). استس (۲۰۰۱) توسعه‌ی اجتماعی را یک حوزه‌ی میان رشته‌ای و میان بخشی در جستجوی بهزیستی مادی و اجتماعی مردم در همه سطوح جامعه تعریف می‌نماید که این تعریف بیانگر دو نکته است: اول، تأمین رضایت مردم در سطح حداقل نیازهای اساسی از طریق تأمین آن نیازها و دوم، افزایش سطح آزادی که با رشته

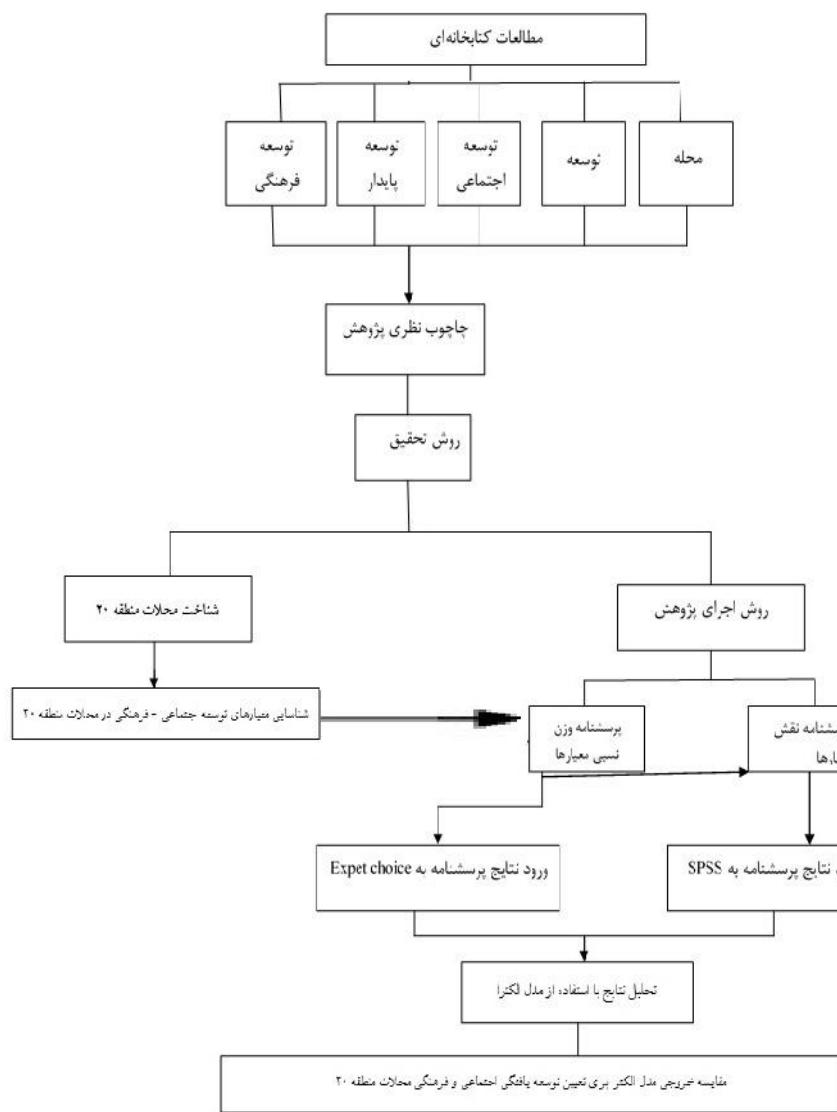
1. Nancy
2. Thin

3. Pellegrino
4. Kayser

مدارس ابتدایی، راهنمایی، دبیرستان و تعداد مردان و زنان باسواند، در نظر گرفته شده که بعد از انتخاب و امتیازدهی شاخص‌ها بر اساس الگوریتم الکترا که از روش‌های نارتیه‌ای تصمیم‌گیری می‌باشد، شاخص‌های امتیاز داده شده ارزیابی ورتیه بندی گردید. در محاسبات مربوط به وزن دهی، نرمال سازی و تشکیل ماتریس تصمیم بر پایه الگوریتم الکترا با کمک نرم افزار آرآی اس ورزن دو^{۱۰} (۲۰۰۲) انجام یافته است. تعیین شاخص‌های با حداقل پشیمانی از انتخاب نیز پس از تعیین ماتریس وزنی الکترا و بر پایه حد آستانه ۰/۵ محاسبه شده است.

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر توصیفی- تحلیلی است، که بر اساس جمع آوری داده‌ها و شاخص‌های تحقیق در خصوص هدف مدنظر که در اینجا ارزیابی شاخص‌های توسعه فرهنگی - اجتماعی و نشان دادن سطوح توسعه محلات از نظر بهره مندی فضاهای و امکانات، در محلات منطقه ۲۰ شهر تهران بوده است. آمار و اطلاعات مورد نیاز در مورد شهر تهران از مرکز آمار و آمارنامه شهرداری تهران، طی سال‌های ۹۰-۱۳۸۹ اخذ شده است. برای این منظور شاخص‌های مساجد و حسینیه‌ها، مراکز فرهنگی مانند فرهنگسراها، سینما، تئاتر، مراکز آموزشی مانند

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۶ پاییز ۱۳۹۳
No.36 Autumn 2014

۳۴۲

شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق؛ مأخذ: نگارندگان.

محدوده مورد مطالعه

بسیار شاخص است و به عنوان عنصر اصلی و انسجام بخش فضای شهری تهران بشمار می‌آید.

تکنیک الکترا

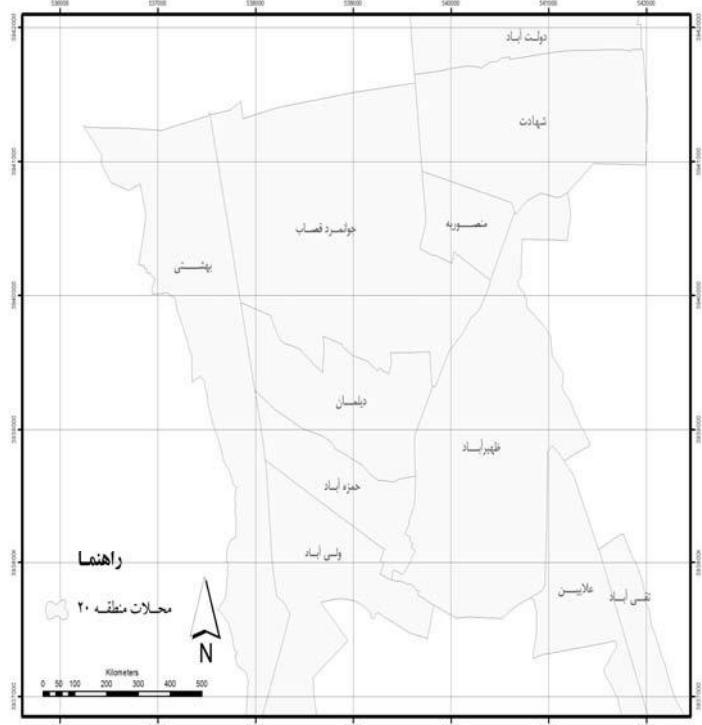
مدل الکترا جز خانواده روش چند معیاره است که برای اولین بار در سال ۱۹۹۲ یو آن را ارائه کرد و در سال‌های بعد توسعه داده شد. این روش، روش دسته بندی برای تصمیم‌گیری چند معیاره است که گزینه را بر اساس بازه‌های از پیش تعیین شده طبقه بندی می‌کند (ملک محمدی، زهراei و کراچیان، ۱۳۸۷). این طبقه بندی در نتیجه مقایسه هر گزینه با پروفیل هایی که مبین مرز طبقات هستند حاصل می‌شود (برگ، ۲۰۰۲). تکنیک الکترا توسط بناییون^{۱۳} ارائه شد و سپس توسط وان دولف^{۱۴}، نیجکمپ^{۱۵}، روی^{۱۶} و سایر همکارانش توسعه داده شده است. مفهوم این روش روابط رتبه بندی برتر است (طواری، سوختکیان و میرنژاد، ۱۳۸۷، ص ۷۶). در

تهران سی و دومین شهری است که در به تاریخ ایران عنوان پایتخت رسمی انتخاب شده است. براساس آمار نامه سازمان شهرداری تهران جمعیت این شهر در سال ۱۳۹۰، ۸۱۵۰۵۱ نفر می‌باشد. تهران به ۲۲ منطقه و ۱۱۲ ناحیه (شامل ری و تجریش) تقسیم شده است. منطقه ۲۰ (شهری) جنوبی‌ترین منطقه شهری شهرداری تهران است و دارای ۵ ناحیه داخل محدوده و ۲ ناحیه خارج محدوده می‌باشد. سابقه و قدمت ۶۰۰۰ ساله شهر ری وجود اماکن و عناصر با ارزش تاریخی و همچنین جذب زوار حرم حضرت عبدالعظیم (ع) ویژگی‌های بسیار باز و خاص تاریخی - مذهبی به این منطقه بخشیده و آن را نسبت به سایر مناطق تهران، مجزا و متفاوت ساخته است. جدا افتادگی کالبدی منطقه از تهران که تا سالیان اخیر نیز ادامه داشته است از خصایص بارز این منطقه به شمار می‌رود. جایگاه این منطقه از نظر فضای شهری نیز

دریشت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۶ پاییز ۱۳۹۳
No.36 Autumn 2014

۳۴۳

شکل ۲. موقعیت محلات منطقه ۲۰؛ مأخذ: نگارندهان.

- 11. Yu
- 12. Berg
- 13. Benayoun

- 14. Van Delft
- 15. Nijkamp
- 16. Roy

روش اکترو معمولاً از رابطه زیر استفاده می شود (تیله و دومانت^{۱۹}، ۲۰۰۳):

$$r_{ij} = \frac{x_{ij}}{\sqrt{\sum_{i=1}^m x_{ij}^2}}$$

گام دوم: تشکیل ماتریس بی مقیاس وزین

$$V = N_D \cdot W_N$$

که W ماتریس قطری وزن شاخص هاست که تنها عنصر اصلی آن غیر صفر است و V ماتریس بی مقیاس وزنی است.

گام سوم: تشکیل مجموعه معیارهای موافق و مخالف در این مرحله تمامی گزینه ها نسبت به تمامی معیارها مورد ارزیابی قرار می گیرد و مجموعه های موافق و مخالف تشکیل می شود.

اگر معیار مورد نظر دارای جنبه مثبت باشد:

$$S_{ke} = \|j | V_{kj} \geq V_{ej}\|$$

و اگر معیار مورد نظر دارای جنه منفی باشد:

$$I_{ke} = \|j | V_{kj} < V_{ej}\|$$

گام چهارم: محاسبه ماتریس موافق و مخالف ماتریس موافق مربع m^*m بوده که قطر آن فاقد عنصر می باشد و سایر عناصر این ماتریس نیز از جمع اوزان شاخص های متعلق به مجموعه موافق حاصل می شود. ماتریس مخالف مربع m^*m بوده که قطر آن فاقد عنصر می باشد و سایر عناصر این ماتریس نیز از ماتریس بی مقیاس شده موزون حاصل می شود. در ادامه روش بایستی ماتریس کلی مؤثر را مشخص نماییم که این ماتریس از ضرب تک تک درایه های ماتریس تسلط موافق در ماتریس تسلط مخالف حاصل می شود (تمامی مراحل روش در بخش بعدی به طور مبسوط اشاره شده است). در مرحله نهایی برای رتبه بندی شاخص ها باید ماتریس تسلط نهایی را محاسبه کنیم. این ماتریس ترجیحات جزئی گزینه ها را بیان می کند. در واقع گزینه ارجح گزینه ای است که دارای کمترین عدد ۱ درستون باشد (جدول ۵) (میر خرالدینی و همکاران، ۱۳۹۰، ص ۵۶).

ماتریس مخالف مربع m^*m بوده که قطر آن فاقد عنصر می باشد و سایر عناصر این ماتریس نیز از ماتریس بی مقیاس شده موزون حاصل می شود.

$$d_{ke} = \frac{\max_{j \in I_{ke}} \|V_{kj} - V_{ej}\|}{\max_{j \in J} \|V_{kj} - V_{ej}\|}$$

این روش از مفهوم تسلط به صورت ضمنی استفاده (خلیجی، وظیفه شناس، ۱۳۹۲، ص ۸) و گزینه های به صورت زوجی با یکدیگر مقایسه می شوند و گزینه های مسلط و ضعیف (یا غالب و مغلوب) شناسایی شده و سپس گزینه های ضعیف و مغلوب حذف می شوند (روی، ۱۹۹۱، ص ۵۶). ایده اصلی این روش حذف آن دسته از گزینه هایی تصمیم گیری است که با درجه خاصی مغلوب سایر گزینه های می شوند. این روش از دو شاخص برای ارزیابی گزینه های تصمیم گیری استفاده می کند. وظیفه شاخص هماهنگ^{۲۰} (موافق) اندازه گیری مزیت نسبی یک گزینه بر روی تمامی گزینه های تصمیم گیری است، در حالیکه وظیفه شاخص ناهمانگ^{۲۱} (مخالف) اندازه گیری معایب نسبی یک گزینه نسبت به سایر گزینه های است. در این مرحله تمامی گزینه های نسبت به تمامی معیارها مورد ارزیابی قرار می گیرد و مجموعه های موافق و مخالف تشکیل می شود. ماتریس موافق مربع m^*m بوده که قطر آن فاقد عنصر می باشد و سایر عناصر این ماتریس نیز از جمع اوزان شاخص های متعلق به مجموعه موافق حاصل می شود. ماتریس مخالف مربع m^*m بوده که قطر آن فاقد عنصر می باشد و سایر عناصر این ماتریس نیز از ماتریس بی مقیاس شده موزون حاصل می شود. در ادامه روش بایستی ماتریس کلی مؤثر را مشخص نماییم که این ماتریس از ضرب تک تک درایه های ماتریس تسلط موافق در ماتریس تسلط مخالف حاصل می شود (تمامی مراحل روش در بخش بعدی به طور مبسوط اشاره شده است). در مرحله نهایی برای رتبه بندی شاخص ها باید ماتریس تسلط نهایی را محاسبه کنیم. این ماتریس ترجیحات جزئی گزینه ها را بیان می کند. در واقع گزینه ارجح گزینه ای است که دارای کمترین عدد ۱ درستون باشد (جدول ۵) (میر خرالدینی و همکاران، ۱۳۹۰، ص ۵۶).

مراحل روش الکترا

گام اول: تبدیل ماتریس تصمیم به ماتریس بی مقیاس روش های مختلفی برای بی واحد کردن وجود دارد، اما در

مدرسه شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۶ پاییز ۱۳۹۳
No.36 Autumn 2014

۳۴۴

گام هشتم: حذف کردن گزینه‌های با رضایت کمتر و انتخاب بهترین گزینه
 ماتریس تسلط نهایی H ترجیحات جزیی گزینه‌ها را بیان می‌کند. به طور مثال اگر مقدار h_{ke} برابر یک باشد بدین معناست که برتری گزینه K بر گزینه e در حالت موافق و مخالف قابل قبول است و اماگزینه K شناس مسلط شدن توسط گزینه‌های دیگر را دارد. گزینه‌های بید انتخاب شود که بستر از آنکه مغلوب شود تسلط داشته باشد و از این نظر می‌توان گزینه‌ها را رتبه بندی کرد. در واقع گزینه ارجح گزینه‌ای است که دارای کمترین عدد ۱ در ستون باشد (میر خرازدیانی و همکاران، ۱۳۹۰، ص ۵۶).

دریس شهری

فصلنامه مدیریت شهری
 Urban Management
 شماره ۳۶ پاییز ۱۳۹۳
 No.36 Autumn 2014

۳۴۵

گام نهم: حذف گزینه‌های کم جاذبه
 ماتریس کلی H نشان دهنده ترتیب ارجحیت نسبی از گزینه‌های است؛ بدان معنی که $h_{ke} = 1$ نشان می‌دهد که A_k بر A_e هم از نظر معیار هماهنگی و هم از نظر معیار ناهماهنگی ارجح است. بدین صورت A_k هنوز ممکن است که تحت تسلط گزینه‌های دیگری باشد (وحدانی و هادی پور، ۲۰۱۱، ص ۵۷۲).

لازم به تذکر است که اطلاعات موجود در ماتریس موافق تفاوت‌های عمده‌ای با اطلاعات موجود در ماتریس مخالف دارد و در واقع این اطلاعات مکمل یکدیگرند. تفات میان وزن‌ها به وسیله ماتریس موافق حاصل می‌شود، حال آنکه تفاوت میان مقادیر مشخص شده به وسیله ماتریس مخالف بدست می‌آید.

$$C^- = \sum_{k=1}^m \sum_{\substack{e=1 \\ k \neq e}}^m \frac{c_{ke}}{m(m-1)}$$

$$\begin{cases} \cdot & c_{ke} \geq C^- \\ 1 & c_{ke} < C^- \end{cases}$$

گام پنجم: محاسبه ماتریس موافق موثر

$$f_{ke} = \begin{cases} \cdot & c_{ke} \geq C^- \\ 1 & c_{ke} < C^- \end{cases}$$

گام ششم: محاسبه ماتریس مخالف موثرگام هفتم:

$$d^- = \sum_{k=1}^m \sum_{\substack{e=1 \\ k \neq e}}^m \frac{d_{ke}}{m(m-1)}$$

$$g_k = \begin{cases} \cdot & d_{ke} > d^- \\ 1 & d_{ke} \leq d^- \end{cases}$$

مشخص نمودن ماتریس کلی موثر H

ماتریس تسلط نهایی H از ضرب تک تک درایه‌های ماتریس تسلط موافق F در ماتریس تسلط مخالف G حاصل می‌شود:

$$h_{ke} = f_{ke} \cdot g_{ke}$$

شاخص محلات	درصد مسجد و حسینیه	درصد تاثیر سینما موزه و کتابخانه	تعداد مدارس ابتدایی	تعداد مدارس راهنمایی	تعداد مدارس دبیرستان و هرستان	درصد با سواد زنان	درصد با سواد مردان
جوانمرد قصاب	۱۴,۳۳	۵,۰۰	۲,۲۲	۳,۳۳	۳,۸۷	۴,۹۰	۵,۰۵
منصوریه	۱۴,۳۳	۵,۰۰	۲,۲۲	۲,۲۲	۲,۶۶	۱,۹۵	۲,۰۲
دیلمان	۳۴,۳۵	۴۵,۰۰	۴,۴۴	۴,۴۴	۱۰,۶۶	۸,۵۰	۹,۰۰
پهشتی	۲۸,۶۳	۱۵,۰۰	۳,۳۳	۲,۲۲	۱,۳۳	۳,۶۱	۳,۶۰
ظاهر آباد	۱۴,۳۲	۳۵,۰۰	۳,۳۳	۴,۴۴	۳,۳۳	۴,۵۰	۴,۵۰
حمزة آباد	۱۱,۴۳	۱۰,۰۰	۲,۲۲	۲,۲۲	۳,۳۳	۳,۱۴	۳,۲۶
ولی آباد	۸,۶۱	۲۰,۰۰	۲,۲۲	۴,۴۴	۷,۳۳	۶,۰۵	۶,۲۵

جدول ۲. ماتریس نرمال شده؛ مأخذ: محاسبات نگارندگان.

شناخت محلات	درصد مسجد و حسینیه	درصد تئاتر سینما موزه و کتابخانه	تعداد مدارس ابتدایی	تعداد مدارس راهنمایی	تعداد مدارس دیبرستان و هنرستان	درصد با سواد مردان	درصد با سواد زنان
جوانمرد قصاب	۰,۲۷	۰,۰۸	۰,۲۸	۰,۳۶	۰,۲۶	۰,۳۷	۰,۳۶
منصوریه	۰,۲۷	۰,۰۸	۰,۲۸	۰,۲۴	۰,۱۸	۰,۱۵	۰,۱۴
دیلمان	۰,۶۵	۰,۷۱	۰,۵۷	۰,۴۸	۰,۷۳	۰,۵۳	۰,۶۵
بهشتی	۰,۵۴	۰,۲۴	۰,۴۲	۰,۲۴	۰,۰۹	۰,۲۷	۰,۲۶
ظهیرآباد	۰,۲۷	۰,۵۵	۰,۴۲	۰,۴۸	۰,۲۳	۰,۳۴	۰,۳۳
حمزه آباد	۰,۲۲	۰,۱۶	۰,۲۸	۰,۲۴	۰,۲۳	۰,۲۳	۰,۲۳
ولی آباد	۰,۱۶	۰,۳۲	۰,۲۸	۰,۴۸	۰,۵۰	۰,۴۵	۰,۴۵

جدول ۳. تعدیل وزن در معیارها؛ مأخذ: محاسبات نگارندگان.

شناخت محلات	درصد مسجد و حسینیه	درصد تئاتر سینما موزه و کتابخانه	تعداد مدارس ابتدایی	تعداد مدارس راهنمایی	تعداد مدارس دیبرستان و هنرستان	درصد با سواد مردان	درصد با سواد زنان
جوانمرد قصاب	۰,۰۲۹۷	۰,۰۲۱۳	۰,۰۰۲۸	۰,۰۵۰۶	۰,۰۳۷۱	۰,۰۴۷۵	۰,۰۷۲۴
منصوریه	۰,۰۲۹۷	۰,۰۲۱۳	۰,۰۰۲۸	۰,۰۳۳۷	۰,۰۲۵۵	۰,۰۱۸۹	۰,۰۲۹۰
دیلمان	۰,۰۷۱۲	۰,۱۹۱۵	۰,۰۰۵۷	۰,۰۶۷۴	۰,۱۰۲۲	۰,۰۸۲۴	۰,۱۴۹۱
بهشتی	۰,۰۵۹۳	۰,۰۶۳۸	۰,۰۰۴۲	۰,۰۳۲۷	۰,۰۱۲۷	۰,۰۳۵۰	۰,۰۵۱۶
ظهیرآباد	۰,۰۲۹۷	۰,۱۴۹۰	۰,۰۰۴۲	۰,۰۶۷۴	۰,۰۳۱۹	۰,۰۴۳۶	۰,۰۶۶۰
حمزه آباد	۰,۰۲۲۷	۰,۰۴۲۶	۰,۰۰۲۸	۰,۰۳۲۷	۰,۰۳۱۹	۰,۰۳۰۴	۰,۰۴۶۸
ولی آباد	۰,۰۱۷۸	۰,۰۸۵۱	۰,۰۰۲۸	۰,۰۶۷۴	۰,۰۷۰۳	۰,۰۵۸۷	۰,۰۸۹۷

جدول ۴. تشکیل ماتریس هماهنگ؛ مأخذ: محاسبات نگارندگان.

شناخت محلات	درصد مسجد و حسینیه	درصد تئاتر سینما موزه و کتابخانه	تعداد مدارس ابتدایی	تعداد مدارس راهنمایی	تعداد مدارس دیبرستان و هنرستان	درصد با سواد مردان	درصد با سواد زنان
جوانمرد قصاب		۱,۰۰	۰,۴۱	۰,۶۱	۰,۵۸	۰,۷۳	۰,۱۲
منصوریه	۰,۱۲		۰,۲۷	۰,۵۵	۰,۳۸	۰,۲۶	۰,۲۲
دیلمان	۰,۰۵۷	۰,۷۳		۱,۰۰	۱,۰۰	۱,۰۰	۱,۰۰
بهشتی	۰,۰۳۹	۰,۷۲	۰,۰۰		۰,۱۲	۰,۸۶	۰,۸۸
ظهیرآباد	۰,۰۸۹	۰,۶۲	۰,۰۰	۰,۰۸۸		۰,۰۸۹	۰,۷۳
حمزه آباد	۰,۰۲۷	۰,۷۴	۰,۰۰	۰,۱۴	۰,۱۱		۰,۲۶
ولی آباد	۰,۰۷۸	۰,۷۸	۰,۰۰	۰,۰۸۸	۰,۲۷	۰,۷۴	

مدرسه شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۶ پاییز ۱۳۹۳
No.36 Autumn 2014

۳۴۶

جدول ۵. ماتریس تسلط نهایی؛ مأخذ: محاسبات نگارندگان.

code	شاخص محلات	جوانمرد قصاب	منصوریه	دیلمان	بهشتی	ظهر آباد	حمزه آباد	ولی آباد
A1	جوانمرد قصاب	+	1	+	+	+	+	+
A2	منصوریه	+	+	+	+	+	+	+
A3	دیلمان	1	1	+	1	1	1	1
A4	بهشتی	+	1	+	+	+	+	+
A5	ظهر آباد	1	1	+	1	+	1	+
A6	حمزه آباد	+	1	+	+	+	+	+
A7	ولی آباد	1	1	+	1	+	1	+

براساس جدول شماره ۵ نتایج زیر حصول می‌گردد:

$A1 > A2$

$A3 > A1 \quad A3 > A2 \quad A3 > A4 \quad A3 > A5 \quad A3 > A6 \quad A3 > A7$

$A4 > A2$

$A5 > A1 \quad A5 > A2 \quad A5 > A4 \quad A5 > A6$

$A6 > A2$

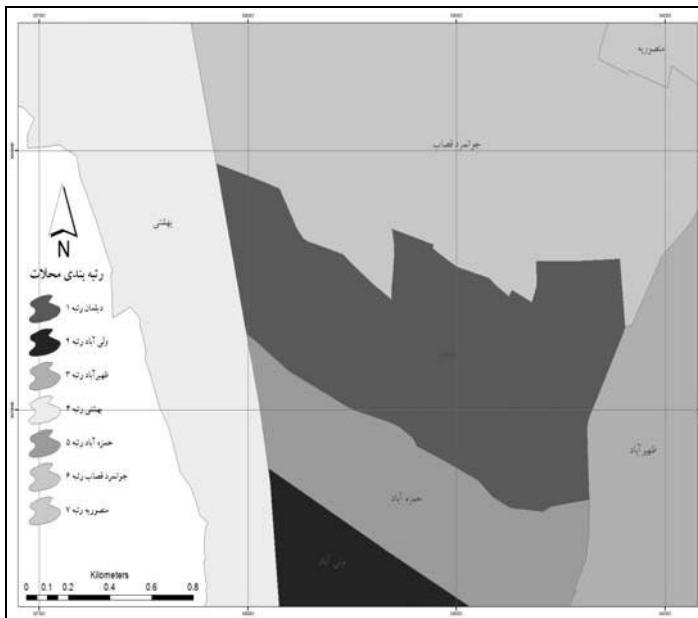
$A7 > A1 \quad A7 > A2 \quad A7 > A4 \quad A7 > A5 \quad A7 > A6$

درست شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۶ پاییز ۱۳۹۳
No.36 Autumn 2014

۳۴۷

براساس تجزیه و تحلیل انجام یافته محله دیلمان از نظر
شاخص‌های اجتماعی و فرهنگی دارای بیشترین رتبه در
میان سایر محلات منطقه ۲۰ می‌باشد.

شکل ۳. رتبه بندی محلات منطقه ۲۰، مأخذ: یافته‌های نگارندگان

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۶ پاییز ۱۳۹۳
No.36 Autumn 2014

۳۴۸

نتیجه گیری و جمعبندی

شهری، نتایج توسعه پایدار را به صورت ملموس و قابل ارزیابی در آورد. امروزه ناکامی در دستیابی به اهداف توسعه پایدار، زمینه را برای تحقق مقاومت مطح در این رویکرد در مقیاس‌های کوچک و خرد فراهم نموده و در برخی کشورها توسعه یافته به عنوان یک راهبرد مهم، حکومت و دولت در برنامه‌های توسعه ارائه شده است. معیارهایی چون عدالت اجتماعی، دموکراسی اجتماعی، نرخ باسواری در محلات مورد توجه قرار می‌گیرند و موفقیت یا عدم موفقیت رویکرد توسعه بر مبنای بخورداری یا عدم بخورداری ساکنین محلات از معیارهای فوق ارزیابی‌گردد که از دلایل موفقیت آمیز در محلات، برنامه‌ریزی در محلات از سطح پایین به بالا صورت می‌گیرد و موجب افزایش نقش شهروندان در اداره امور شهری شود.

همچنین در این تحقیق پس از تشکیل ماتریس تصمیم برای روش الکترا محاسبات مربوط در نرم افزار انجام شد و شاخص‌ها بر اساس الگوریتم الکترا رتبه بندی و میزان پیشمانی^۳ مشخص گردید. تجزیه و تحلیل داده‌ها با الگوریتم الکترا نشان داد که شاخص مساجد و حسینیه بالاترین اولویت را بدست آورده است. بعلاوه در این پژوهش شاخص‌های اجتماعی و فرهنگی مورد ارزیابی قرار گرفت و نتیجه اینکه محله دیلمان، ولی آباد، ظهیرآباد، بهشتی، حمزه آباد، جوانمرد قصاب، منصوریه، به ترتیب در رتبه‌های ۱ تا ۷ قرار گرفته‌اند. وضعیت اجتماعی و فرهنگی در محلات دیلمان و ولی آباد در وضعیت مطلوبی نسبت به سایر محلات منطقه قرار دارند که رتبه بندی محلات در شکل شماره ۲ نیز قابل مشاهده است. به عبارت دیگر می‌توان گفت میزان مشارکت فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی در محلات دیلمان و ولی آباد نسبتاً قابل قبول است. در ادامه تحقیق به ارائه پیشنهادها در بهبود و تقویت ظرفیت و توان توسعه اجتماعی محلات پرداخته می‌شود:

- تقویت امکانات وزیر ساخت‌های فرهنگی اجتماعی در جهت بالابردن روحیه ساکنان محله.
- ایجاد نظم اجتماعی فرهنگی در میان محلات.
- ضرورت فرهنگ سازی و اطلاع رسانی با هدف افزایش

محله از دیرباز به عنوان کانون هویت بخشی در شهر مورد توجه بوده است. در نگاه اولیه نسبت به توسعه و پارامترهای اصلی برای سنجش آن شاخص‌های بسیاری می‌توانند مورد توجه قرار بگیرد. اما آنچه مسلم است آن است که محله بیشتریک هسته اجتماعی است و از این‌رو شاخص‌ها در بعد اجتماعی اهمیت بیشتری باید داشته باشند. در سال‌های اخیر، توجه به مشکلات و معضلات محلات و برنامه ریزی جهت بهبود فضای کالبدی و اجتماعی در صدر برنامه ریزی‌های کلان شهرها فرار گرفته است. از آنجاکه بافت محله‌ای شهرها بر اثر دخالت عوامل گوناگون دچار از هم گسیختگی شده است، از جمله راهکارهایی که در این نظریه برآن تأکید می‌شود، برنامه ریزی در سطوح توسعه محلات از نظر بهره مندی فضاها و امکانات است. نابرابری اقتصادی، نابرابری فرهنگی را به دنبال دارد. بدین جهت نابرابری‌های فرهنگی پیامدهای بس ناگوار از نابرابری‌های اقتصادی دارد. بنابراین مطالعات و مقایسه محلات و مناطق در ابعاد فرهنگی می‌تواند برنامه ریزان و سیاست‌گذاران اقتصادی اجتماعی را در اتخاذ تصمیمات و اجرای برنامه‌های مناسب در جهت کاهش نابرابری یاری رساند. هدف این مقاله ارزیابی شاخص‌های توسعه فرهنگی - اجتماعی در توسعه محلات منطقه ۲۰ تهران می‌باشد و دو مسئله اصلی که پژوهش حاضر بنا دارد به آنها پاسخ دهد این است که، چگونه ابعاد مختلف توسعه محلی در منطقه ۲۰ تهران تحقق پیدا کرده است؟ و کدامیک از محلات منطقه ۲۰ دارای بیشترین رتبه توسعه یافتنی از نظر شاخص‌های اجتماعی و فرهنگی می‌باشد؟

مسائل و مشکلات در دستیابی به اهداف توسعه پایدار بویژه مسائل اجتماعی و فرهنگی و عدم توانایی در تحقق اهداف جهانی این رویکرد، منجر به شکل‌گیری نگرش خردتری از توسعه پایدار با تأکید و اجرایی نمودن اندیشه‌ها و آرمان‌های جهانی در سطوح محلی و ملموس، گردید. پایداری محلات و توسعه محله‌ای در صدد است تا با دستیابی به اهداف توسعه پایدار در مقیاس اجتماعات محله‌ای و اجزا سازنده محیط‌های

- فرهنگ شهروندی، روحیه آگاهی و مسؤولیت پذیری و مشارکت عمومی توسط نهادهای ذی ربط.
- تشکیل نهادهای مشارکتی مانند شرکت‌های تعاونی، NGO به منظور افزایش همبستگی و تجانس محله‌ای.
 - گسترش و تقویت مراکز فرهنگی آموزشی در سطح محلی.
 - تدوین برنامه‌های توسعه با مطالعه وضعیت محلات در منطقه ۲۰.
 - توجه ویژه به محلات منصوریه، حمزه آباد در جهت کاهش نابراتهای اجتماعی و فرهنگی.
- منابع و مأخذ**
۱. اکبریان، رضا (۱۳۸۶)، «بررسی نقش فرهنگ در اقتصاد» ماهنامه مهندسی فرهنگی، تهران، دوره ۲، شماره ۱۲، ۳۲-۲۴.
 ۲. بابایی فرد، اسدالله (۱۳۸۹)، «توسعه فرهنگی و توسعه اجتماعی» فصلنامه رفاه اجتماعی، تهران، دوره ۱۰، شماره ۳۷، ۵۶-۷.
 ۳. پیران، پرویز (۱۳۸۲)، «سیاست اجتماعی، توسعه اجتماعی و ضرورت آن در ایران» فصلنامه رفاه اجتماعی، تهران، ویژه نامه سیاست اجتماعی، شماره ۱۰، ۱۵۴-۱۱۹.
 ۴. دیوب (۱۳۷۷)، «نوساری و توسعه در جستجوی قاب‌های فکری جدید» ترجمه ا. موثقی، تهران، انتشارات قومس.
 ۵. رضازاده، راضیه و سلسله، علی (۱۳۹۲)، «بررسی رابطه سرمایه‌های اجتماعی و برنامه ریزی توسعه محله مينا» مدیریت شهری، تهران، دوره ۱۱، شماره ۳۲، ۱۰۰-۸۱.
 ۶. زیاری، کرامت الله (۱۳۷۹)، «سنگش درجه توسعه یافتنی فرهنگی استان‌های ایران» مجله نامه علوم اجتماعی، تهران، دوره ۸، شماره ۱۶، ۱۰۴-۹۱.
 ۷. سرور، رحیم و خلیجی، محمدعلی (الف ۱۳۹۲)، «رتبه بندی توسعه صنعتی شهرستان‌های استان کردستان» مطالعات مدیریت شهری، تهران، دوره ۵، شماره ۱۳، ۴۳-۳۵.
 ۸. سرور، رحیم و خلیجی، محمدعلی (ب ۱۳۹۲)، «بررسی و تحلیل جایگاه شهر قشم در توسعه اقتصاد منطقه‌ای» اقتصاد و مدیریت شهری، دوره ۲، شماره ۵، ۶۲-۵۱.
۹. شماعی، علی و جهانی، رحمان (۱۳۹۰)، «بررسی اثرات توسعه‌ی عمودی شهر بر هویت محله‌ای (مطالعه موردی منطقه ۷ تهران)» فصلنامه مطالعات شهر ایرانی و اسلامی، تهران، دوره ۲، شماره ۶، ۸۲-۷۳.
۱۰. فاضل نیا، غریب، توکلی، مرتضی، تاجبخش، کاظم (۱۳۸۹)، «ارزیابی برنامه‌های توسعه فرهنگی در مناطق روستایی بخش مرکزی شهرستان رستم»، فصلنامه تحقیقات فرهنگی، تهران، دوره ۳، شماره ۱۱، ۱۷۷-۱۴۹.
۱۱. عظیمی، حسین (۱۳۸۳)، «مدارهای توسعه نیافتگی در اقتصاد ایران، چاپ پنجم، نشرنی.
۱۲. طواری مجتبی سوхکیان محمدعلی، میرنژاد سیدعلی (۱۳۸۷)، «شناسایی و اولویت بندی عوامل موثر بر بهره‌وری نیروی انسانی با استفاده از تکنیک‌های پ‌ئامپ» نشریه مدیریت صنعتی، تهران، دوره ۱، شماره ۱، ۸۸-۷۱.
۱۳. کوثری، مسعود (۱۳۸۷)، «تأثیر نسبی فناوری‌های نوین ارتباطی و اطلاعاتی در توسعه‌ی اجتماعی» نامه پژوهش فرهنگی، تهران، دوره ۹، شماره ۳۳، ۱۷۰-۱۳۹.
۱۴. محمدی، جمال و ایزدی ملیحه (۱۳۹۱)، «تحلیلی بر سطح توسعه فرهنگی شهر اصفهان با استفاده از تحلیل عاملی» مجله مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه ای، اصفهان، دوره ۴، شماره ۱۶، ۱۰۴-۸۹.
۱۵. مشکینی، ابوالفضل و قاسمی اکرم (۱۳۹۱)، «سطح بندی شهرستان‌های استان زنجان براساس شاخص‌های توسعه فرهنگی با استفاده از مدل TOPSIS» فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، مرودشت، دوره ۲، شماره ۱-۱۱۷.
۱۶. ملک محمدی و زهراei کراچیان (۱۳۸۷)، «رتبه بندی جواب‌های مدل بهینه سازی چند هدفه بهره برداری از مخازن با روش ELECTRE»، مجموعه مقالات سومین کنفرانس مدیریت منابع آب ایران تبریز، ایران.
۱۷. میرفخرالدینی حیدر فرید، داریوش، طหารی مهرجردی، محمدحسین، زارعی محمودآبادی، محمد (۱۳۹۰)، «شناسایی و اولویت بندی عوامل موثر بر بهبود کیفیت خدمات بهداشتی و درمانی با استفاده از تکنیک تصمیم‌گیری چند شاخصه» مجله مدیریت سلامت، تهران، دوره ۱۴، شماره ۴۳، ۶۲-۵۱.

18. Berg, L. S. A. (2002), "Transport Infrastructure Regional Study in the Balkans, Final Report", Appendix 8 ELECTR TRI.
19. Christiansen U., (1993), "Les reforms au Denmark. Metropolis en disequilibria", urbane de Lyon, Ed. Economic. Paris.
20. Kayser B., (1979), "Petites villes ET pays dans Lamenagament Rural".CNRS, Paris.
21. McCann, E. J., (2002), "the Cultural Politics of Local Economic Development: Meaning- Making, Place-Making, and the Urban Policy Process", Geoforum, 333(3), 385-398.
22. Nancy, R., (2000), "Economic and social Dev.: Two sides of some coin old summation social Dev. Economic Dev. and social Responsibility", Geneva, Switzerland.
23. Pellegrino P. Bernard P., (1983), "Escape ET culture. Ed. George Saint- Saphion", Suisse.
24. Rosenstein, C., (2011), "Cultural development and city neighborhoods", City, Culture and Society 2(1), 9–15.
25. Rennie, J.K. (2002), "World Bank Social Development Strategy". Washington Dc.WB.
26. Rennie, J.K., (2003), "Securing future fir all, MNA Region Strategy for Social Development", Washington Dc.WB.
27. Roy, B., (1991), "The Outranking Approach and the Foundation of ELECTRE Methods", Theory and Decision, 31(1), 49-73.
28. Tille, M., Dumont, A.G., (2003), "Methods of Multicriteria Decision Analysis within the Road Projects like an Element of the Sustainability", 3 rd. Swiss Transport Research Conference.
29. Thin, N., Good, T. & Hodgson, R., (1998), "Social Development Policies Result and Learning: Experiences from European Agencies". UK Social Development Division.
30. Vahdani, B., & Hadipour, H (2011), "Extension of the ELECTRE method based on interval-valued fuzzy sets". Soft Computing-A Fusion of Foundations, Methodologies and Applications, 15(3), 569-579.
31. Yu, W. (1992), "ELECTRE TRI: aspects methodologies ET manuals utilization. Document du lamsade", University Paris-Dauphine. No. 74.

مدیریت شهری

فصلنامه مدیریت شهری
Urban Management
شماره ۳۶ پاییز ۱۳۹۳
No.36 Autumn 2014

۳۵۰